

УДК 342.1

ІНФОРМАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ФІСКАЛЬНИХ ОРГАНІВ (ЗА МАТЕРІАЛАМИ РОСІЙСЬКОЇ ФЕДЕРАЦІЇ)

Косиця О.О., к. ю. н.,
старший оперуповноважений ОВС
Головне оперативне управління Державної фіскальної служби України

Удосконалення вітчизняного законодавства у сфері інформаційного забезпечення діяльності фіскальних органів, зокрема справляння податку, залежить від аналізу й упровадження передового досвіду зарубіжних країн. З урахуванням цього в статті проаналізовано основні положення податкового законодавства, які рекомендовано впровадити в українське законодавство.

Ключові слова: інформаційне забезпечення, фіскальні органи, справляння податку, платники податку, електронний обіг, податкова заборгованість.

Совершенствование отечественного законодательства в сфере информационного обеспечения деятельности фискальных органов, в частности взимание налога, зависит от анализа и внедрения передового опыта зарубежных стран. С учетом этого в статье осуществлен анализ основных положений налогового законодательства, которые рекомендуются внедрить в украинское законодательство.

Ключевые слова: информационное обеспечение, фискальные органы, взимание налога, налогоплательщики, электронный оборот, налоговая задолженность.

Kosice O.O. INFORMATION SUPPORT OF FISCAL AUTHORITIES (BASED ON RF)

Improvement of national legislation in the field of information support of the fiscal authorities in collecting the tax depends on the analysis and implementation of best practices in foreign countries. With this in mind, the article analyzes the guidelines are recommended to introduce in Ukrainian law.

Key words: information security, fiscal authorities for collecting the tax, taxpayers electronic circulation tax arrears.

Постановка проблеми. Упровадження зарубіжного досвіду у вітчизняне законодавство відіграє важливу роль у реформуванні певного сектора державної системи. У зв'язку з інтенсивним розвитком інформаційного забезпечення державних органів, у тому числі фіскальних, у цьому напрямі важливою та необхідною умовою для виявлення шляхів удосконалення є аналіз зарубіжного досвіду.

З метою вдосконалення правового регулювання інформаційного забезпечення у сфері справляння податків доцільно вивчити й проаналізувати податкове законодавство Російської Федерації (далі РФ). Це осмислення в питанні регулювання суспільних відносин щодо інформаційного забезпечення адміністративної діяльності у сфері справляння податків буде корисним для діяльності Державної фіскальної служби України з урахуванням національних інтересів і сприятиме ефективності застосування норм податкового законодавства.

Ступінь розробленості проблеми. Питання інформаційного забезпечення, у тому числі у сфері справляння податків, досліджували такі зарубіжні й вітчизняні практики й науковці, як А.Ю. Аліпченкова, І.Л. Д.Г. Бурцев, А.Б. Венгеров, Ю.В. Гребеннікова, А.В. Лисенко, О.В. Мелкадзе, А.Г. Михайлов, Ю.Г. Просвірнін та інші. Водночас, у зв'язку з інтенсивним розвитком інформаційного забезпечення фіскальних органів, питання інформаційного забезпечення адміністративної діяльності у сфері справляння податків потребує додаткового аналізу.

Мета статті – проаналізувати основні положення податкового законодавства, які рекомендовано впровадити в українське законодавство.

Виклад основного матеріалу. Насамперед зазначимо, що зміст інформаційного забезпечення адміністративної діяльності у сфері оподаткування – це дії (операції), які виконуються з інформацією задля здійснення державного управління у сфері оподаткування. У свою чергу, до операцій з інформацією найбільш часто зараховують створення (виробництво), зберігання, поширення, використання, а також оброблення, пошук і накопичення інформації [1, с. 13; 2, с. 8].

Аналіз законодавства РФ, яке регламентує особливості інформаційного забезпечення адміністративної діяльності у сфері справляння податків, дає змогу передусім проаналізувати Закон «Про інформацію, інформаційні технології і про захист інформації» [3], відповідно до якого суб'єктами інформаційного забезпечення адміністративної діяльності у сфері оподаткування є податкові органи, а саме: Федеральна податкова служба РФ як основний суб'єкт адміністративної діяльності у сфері справляння податків; інші органи публічної влади (органи державної влади, органи місцевого самоврядування); платники податків і треті особи, які володіють інформацією про платників податків.

Правові норми, що визначають засади інформаційного забезпечення адміністративної діяльності у сфері оподаткування, містяться як у главах Податкового кодексу РФ [4], так і в інших нормативно-правових актах («Про податкові органи» [5], «Про забезпечення доступу до інформації про діяльність державних органів та органів місцевого самоврядування» [6]), а також у нормативних договорах.

Дослідження вказаних вище законодавчих актів надає можливість визначити, що подат-

кові органи мають право отримувати інформацію від інших підрозділів податкової адміністрації (наприклад, при знятті з податкового обліку фізичної особи – п. 4 ст. 84 Податкового кодексу РФ (далі – ПК РФ), знаходженні особи, у якої необхідно отримати інформацію, на обліку в іншому податковому органі – п. п. 3, 4 ст. 93-1 ПК РФ).

Обіг суттєвої податкової інформації відбувається також у межах відносин податкових органів і суб'єктів, які не входять у систему органів державної влади, зокрема банків у випадках, установлених ст. 60 ПК РФ «Обов'язки банків щодо виконання доручень на перерахування податків і зборів та рішень про стягнення податків і зборів», приватних нотаріусів на підставі ст. 85 ПК РФ «Обов'язки органів, установ, організацій і посадових осіб повідомляти в податкові органи відомості, пов'язані з обліком платників податків», осіб, які володіють інформацією про платників податків і вчинених ними операціях (згідно зі ст. 93 ПК РФ), безпосередньо платників податків (відповідно до п. 3 ст. 88, ст. 93 ПК РФ). Крім того, податкові й митні органи, органи державних позабюджетних фондів та органи внутрішніх справ, згідно зі ст. 83 ПК РФ, інформують один одного про наявні матеріали стосовно порушення законодавства про податки і збори, прийнятих заходів щодо запобігання їм, проведених перевірок тощо. Також під час здійснення податкового контролю не допускаються збирання, зберігання, використання та поширення інформації про платника податків, отриманої з порушеннями положень Конституції РФ, ПК РФ, законів РФ, а також з порушенням принципу збереження інформації, що становить професійну таємницю інших осіб, зокрема адвокатську й аудиторську таємницю [4].

Норми, які закріплюють право податкових органів отримувати необхідні дані, також містяться в Законі «Про податкові органи Російської Федерації» (ст. 7) [5], а саме: в органах державної влади, органах місцевого самоврядування, організаціях, у громадян РФ, іноземних громадян і осіб без громадянства перевіряти документи, пов'язані з нарахуванням і сплатою обов'язкових платежів, що не є податками або зборами, а також отримувати необхідні пояснення, відповідки й відомості з питань, що виникають під час перевірки, за винятком відомостей, які становлять комерційну таємницю; здійснювати податковий контроль; вимагати від платників податків припинення вчинення протиправних дій; здійснювати вилучення документів, які свідчать про порушення податкового законодавства.

Загальні положення операцій з інформацією, у тому числі й тих, що здійснюються в органах державної влади, закріплено в Законі РФ «Про інформацію, інформаційні технології та захист інформації» [3], який визначив, що правове регулювання відносин, що виникають у сфері інформації, інформаційних технологій і захисту інформації, ґрунтується на таких принципах: свободи пошуку, отримання, передачі, виробництва та поширення інформації будь-яким законним способом; установлення

обмежень доступу до інформації тільки федеральними законами; відкритість інформації про діяльність державних органів і органів місцевого самоврядування та вільний доступ до такої інформації; рівноправність мов народів РФ при створенні інформаційних систем і їх експлуатації; забезпечення безпеки РФ при створенні інформаційних систем, їх експлуатації та захисту інформації, що міститься в них; достовірність інформації і своєчасність її надання; недоторканність приватного життя, неприпустимість збирання, зберігання, використання й поширення інформації про приватне життя особи без її згоди.

Особливі умови доступу податкової адміністрації до визначених даних установлено законами РФ: «Про державну таємницю» від 21 липня 1993 р. № 5485-1 [7], «Про комерційну таємницю» від 29 липня 2004 р. № 98-ФЗ [8], «Про персональні дані» від 27 липня 2006 р. № 152-ФЗ [9].

Надання інформації податковою адміністрацією громадянам та організаціям передбачено Законом РФ «Про забезпечення доступу до інформації про діяльність органів державної влади та органів місцевого самоврядування» від 09 лютого 2009 р. № 8-ФЗ [10], яким закріплено основні принципи забезпечення доступу до інформації про діяльність державних органів та органів місцевого самоврядування: відкритість і доступність інформації про діяльність державних органів та органів місцевого самоврядування; достовірність інформації про діяльність державних органів і органів місцевого самоврядування і своєчасність її надання; свобода пошуку, отримання, передавання й розповсюдження інформації про діяльність державних органів та органів місцевого самоврядування будь-яким законним способом; дотримання прав громадян на недоторканність приватного життя, особисту й сімейну таємницю, захист їх честі та ділової репутації, права організацій на захист їх ділової репутації при наданні інформації про діяльність державних органів та органів місцевого самоврядування.

У РФ велика увага приділяється регулюванню електронного обміну даних між органами влади та платниками податків, включаючи органи, що здійснюють адміністративну діяльність у сфері оподаткування. Електронний інформаційний документообіг у цій сфері дає змогу підвищувати ефективність бізнес-процесів, водночас знизивши витрати й економлячи час платників податків.

В Україні перехід на електронний документообіг також є пріоритетом державної політики. Актуальності набувають такі законодавчо неврегульовані питання, як використання електронних документів як доказів у суді; забезпечення юридичної значущості електронних документів в архівах; переведення документів кадрового обліку в електронний вигляд.

Щодо використання інформаційних технологій в інформаційному забезпеченні маємо зазначити, що РФ уже впроваджено низку нових електронних сервісів. Тому в умовах формування інформаційного суспільства в Україні охарактеризуємо саме системи, ана-

логів яких на сьогодні на стадії організаційної перебудови митної та податкової служб і реформування Державної фіскальної служби України ще не існує і які, на наше переконання, доцільно запровадити й використовувати в Україні.

Так, федеральна інформаційна адресна система (далі – ФІАС) містить достовірну, одноманітну і структуровану адресну інформацію по території РФ, доступну для використання органами державної влади, органами місцевого самоврядування, фізичними та юридичними особами. Систему розроблено відповідно до Розпорядження Уряду РФ від 10 червня 2011 р. № 1011-р. Дані з ФІАС надаються на основі адміністративно-територіального поділу суб'єктів РФ і з урахуванням муніципального поділу. Адресна інформація, яка міститься у ФІАС, є відкритою та надається на безоплатній основі [11].

Враховуючи цю специфіку, на нашу думку, у фіскальних органах також існує необхідність створення всеукраїнської інформаційної адресної системи. Використання такої системи зменшить часові витрати працівників органів державної влади, місцевого самоврядування, фізичних і юридичних осіб на отримання необхідної для роботи інформації.

Наступним ефективним засобом інформування платників податків є сервіс «Дізнайся про свою заборгованість», який надає виконавцям можливість здійснювати пошук інформації про заборгованість по податку на власність, податку на транспортні засоби, податку на землю, податку на доходи фізичних осіб і роздрукувати платіжний документ (повідомлення) за формою № ПД (податок). Також варто зазначити, що дані, отримані з цього сервісу, не становлять податкової таємниці [12]. Упровадження цього положення в практику діяльності фіскальних органів України надасть можливість в онлайн-режимі ознайомлюватись із наявною заборгованістю, відповідно, це своєрідне автоматичне інформування про наявну заборгованість, тобто підвищення оперативності в отриманні інформації.

У РФ, як і в Україні, уже функціонує сервіс «Особистий кабінет платника податків для фізичних осіб», який дає змогу платникові податків отримувати необхідну інформацію про заборгованість по податках перед бюджетом, про суми нарахованих і сплачених податкових платежів, об'єкти рухомого й нерухомого майна, контролювати стан розрахунків із бюджетом, самостійно формувати та роздруковувати податкові повідомлення й квитанції на сплату податкових платежів, отримувати податкові повідомлення, оплачувати податкову заборгованість, звертатися до податкових органів без особистої присутності в податковій інспекції. Цей сервіс надає можливість отримувати дані з Єдиного державного реєстру юридичних осіб (ЄДРЮО) та Єдиного державного реєстру приватних підприємств

(ЄДРПП) в електронному вигляді через мережу Інтернет [11].

«Особистий кабінет платника податків» є одним із основних інструментів для надання на безоплатній основі послуг платникам податків із використанням електронного сервісу, який сприятиме правильному і зручному обчисленню та своєчасній сплаті податків. Використання сервісу спрощує стан розрахунків платника податків із бюджетом, зменшує безпосереднє спілкування з працівниками фіскальних органів, автоматизує отримання й направлення окремих документів, довідок, що, у свою чергу, заощаджує час та унеможливує корупційні вивади.

Висновки. Підсумуємо, досвід РФ є дуже корисним і важливим, певні його положення, розглянуті нами вище, потребують відповідного закріплення в законодавстві України з метою налагодження діяльності фіскальних органів та ефективного регулювання інформаційного забезпечення адміністративної діяльності у сфері справляння податків.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Лысенко А.В. Особенности правового регулирования в информационной сфере: теоретический анализ : дисс. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.01 / А.В. Лысенко. – М., 2004. – 213 с.
2. Михайлов А.Г. Конституционно-правовое регулирование информационной сферы : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.02 / А.Г. Михайлов. – СПб., 2001. – 21 с.
3. Об информации, информационных технологиях и о защите информации : Закон РФ от 27 июля 2006 г. № 149-ФЗ // Российская газета. Федерал. вып. – 2006. – № 4131.
4. Налоговый кодекс Российской Федерации : по состоянию на 15 июня 2012 г. (Ч. I, принята 31 июля 1998 г. № 146-ФЗ, ч. II, принята 05 авг. 2000 г. № 117-ФЗ) [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://http://duma.consultant.ru/page.aspx?1127935>.
5. О налоговых органах : Закон РФ от 21 марта 1991 г. № 943-1 // Ведомости Съезда народных депутатов РСФСР и Верховного Совета РСФСР. – 1991. – № 15. – Ст. 492.
6. Об обеспечении доступа к информации о деятельности государственных органов и органов местного самоуправления : Федеральный закон РФ от 09 февр. 2009 г. № 8-ФЗ // Российская газета. – 2009. – № 4849. – С. 3.
7. О государственной тайне ; МЧС России ; Противодействие коррупции ; Нормативные правовые и иные акты в сфере противодействия коррупции ; Федеральное законодательство // Официальный сайт МЧС РФ [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.mchs.gov.ru/document/389845>.
8. О коммерческой тайне : Федеральный закон РФ от 29 июля 2004 г. № 98-ФЗ // Российская газета. Федерал. вып. – 2004. – № 3543.
9. О персональных данных : Федеральный закон РФ от 27 июля 2006 г. № 152-ФЗ // Российская газета. Федерал. вып. – 2006. – № 4131.
10. Об обеспечении доступа к информации о деятельности государственных органов и органов местного самоуправления : Федеральный закон РФ от 09 февр. 2009 г. № 8-ФЗ // Российская газета. Федерал. вып. – 2009. – № 4849.
11. Официальный сайт Федеральной налоговой службы РФ [Электронный ресурс]. – Режим доступа : http://www.nalog.ru/el_usl/fias/.
12. Интернет-сервис «Узнай свою задолженность» [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <https://service.nalog.ru/debt/>.